

FİNANSAL ENTEGRASYON SÜRECİNDE TÜRKİYE'DEKİ BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN AB BANKACILIK SEKTÖRÜ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Nuray TERZİ*

Özet: AB'de bankacılık sektörü euro'ya geçiş ile birlikte finansal entegrasyon açısından önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Birlik içinde bankacılık sektörünün entegrasyonu için birçok düzenleme yapılmış, bu durum AB bankaları arasında rekabeti güçlendirmiştir. Tam üyeliğe aday ülke statüsündeki Türkiye'de, AB'de yaşanan gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmelere ayak uydurmak zorundadır. Özellikle reel ekonomi için kaynak sağlayan bankacılık sektörünün AB gelişmelerine uyum sağlaması önemlidir. Bu çalışma ile Türkiye'de bankacılık sektörünün, AB bankacılık sektörü ile temel göstergeler açısından karşılaştırılması yapılarak finansal entegrasyon açısından mevcut durumu analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler:Bankacılık Sektörü, Finansal Entegrasyon

JEL Kodu: G15, G21

BANKING SECTORS IN THE EU AND TURKEY IN THE PROCESS OF FINANCIAL INTEGRATION: A COMPARISON OF BASIC INDICATORS

Abstract:The banking sector in the European Union has improved with the introduction of euro in terms of financial integration. EU made many regulatory for the integration of banking sector and this strengthened competition among EU. Turkey should follow the developments in EU, and adapt to these developments as a status of candidate country for full membership. Especially, it is important to adapt these developments for banking sector as a source of real economy. This study provides a comparison between EU banking sector and Turkey's banking sector in terms of basic indicators and analyzes current situation in the process of financial integration.

Key Words : Banking Sector, Financial Integration

JEL Code: G15, G21

*Doç. Dr. Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü, nurayterzi@marmara.edu.tr

1.Giriş

Ekonomik büyümenin sürdürülebilmesi, reel sektörlerin rekabet üstünlüğünü koruyabilmesi finansal piyasaların büyümesi ve derinleşmesi ile mümkün olabilmektedir. Ancak, ekonomik krizleri tetikleyen en önemli unsurun da, finans ve bankacılık sektöründe yaşanan olumsuz gelişmeler nedeni ile ortaya çıktığı bilinen bir gerçektir. Bu da finansal sektöre ilişkin gelişmelerin sürekli gözlenip, düzenlemelerin dinamik bir biçimde ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Türkiye ekonomisinin 2000-2001 krizi öncesi içinde bulunduğu istikrarsız ortam Türkiye’de bankaların AB bankalarıyla rekabet gücünü azalmasına neden olmuştur. Uzun süren yüksek kamu açıkları ve enflasyon, bankacılık sektörünün gelişimini engellemiş, Türkiye ekonomisi finansal krizler ile karşı karşıya kalmıştır. Türkiye’de finans sektörü Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ile yeniden yapılanma sürecine girerek, bankalarını yeniden yapılandırılmış, düzenleyici ve denetleyici çerçeve sağlamlaştırılmış, sektörün sermaye tabanı güçlendirilmiştir. Modern risk yönetim ilkeleri, daha iyi raporlama standartları ve şeffaflık ilkelerinin öncelikli hale gelmesi ile piyasa disiplini sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, sorunlu bankalar sistemden uzaklaştırılmış, yapısal reformlar yapılmış ve finans sektörü olası krizlere dayanıklı hale getirilmeye çalışılmıştır.

Bankacılık kesimine ilişkin yapılan düzenlemelerin, ülke içi ve dünya genelindeki istikrar ortamı ile birleşmesi, sektöre olan güveni artırmıştır. Aynı zamanda ekonomik büyüme hız kazanmış, enflasyon kontrol altına alınmış ve mali disiplin kurulmuştur.

Ayrıca, Dokuzuncu Kalkınma Planı ile de, Finansal Hizmetler 2007-2013 vizyonu, “*Global ekonomi ile entegrasyonu sağlayarak uluslararası kurumlarla hizmet alışverişinde bulunan ve yurt dışına finansal hizmet ihraç eden, uluslararası rekabet gücü yüksek, risk yönetimi ve kurumsal yönetim ilkelerine hakim olarak piyasa disiplinine uyum sağlayan, yenilikler yaratarak istikrar içinde Avrupa’nın ilk beş sıralamasında yer alacak bir finansal hizmetler sektörü*” oluşturmak olarak belirlenirken, finansal hizmetler sektörünün hedefleri tespit edilmiştir.

AB’de bankacılık sektörü de euro’ya geçiş ile birlikte finansal entegrasyon açısından önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Birlik içinde bankacılık sektörünün entegrasyonu için birçok düzenleme yapılmış, bu durum AB bankaları arasında rekabeti güçlendirmiştir. Rekabetçi ortam AB’de birleşme ve devralmaları artırmıştır.

Tam üyeliğe aday ülke statüsündeki Türkiye’de, AB’de yaşanan gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmelere ayak uydurmak zorundadır. Özellikle reel ekonomi için kaynak sağlayan bankacılık sektörünün AB gelişmelerine uyum sağlaması önemli olacaktır.

Bu bağlamda, Türkiye’de Ulusal Program ve AB Müktesabatına Uyum çerçevesinde, Basel II’nin Türkiye’de faaliyet gösteren bankalarca uygulanmasına ilişkin çalışmalar, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından sürdürülmektedir. Basel II düzenlemeleri, sermaye yeterliliği, özkaynak, iç sistemler, kamuya açıklanacak finansal tablolar ile bunlara ilişkin açıklama ve dipnotlar ile derecelendirme kuruluşlarının yetkilendirilmesine ve faaliyetlerine ilişkin konuları kapsamaktadır (KEP, 2011:65). Basel II düzenlemelerine ek olarak getirilen Basel III Sermaye Uzlaşısı ile de risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi, krizlere dayanıklılığının artırılması ve daha şeffaf hale getirilmesi hedeflenmektedir.

Bu çalışma, Türkiye’de bankacılık sektörünün, AB bankacılık sektörüne finansal entegrasyon açısından uyumun temel göstergelerden yararlanarak incelemektedir. Bu amaçla, izleyen bölümde AB’de finansal entegrasyonun tarihsel gelişimi verilmiş, finansal entegrasyona ilişkin politikaları anlatılmış ve AB’de bankacılık sektörünün mevcut durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde Türkiye’de finansal entegrasyonun tarihsel gelişimi ortaya konulmuş ve Türkiye’de bankacılık sektörünün mevcut durumu ortaya konmuştur. Son bölümde de AB bankacılık sektörü ile Türk Bankacılık sektörü temel göstergelerden

yararlanılarak karşılaştırılmış ve finansal entegrasyon açısından uyumu analiz edilmeye çalışılmıştır.

2. AB Finansal Entegrasyon Sürecinin Gelişimi ve AB Bankacılık Sektörünün Mevcut Durumu

2.1 Tarihsel Süreç

AB'nin temel amacı mal, hizmetler, işgücü ve sermayenin serbest dolaşımını sağlayarak, buna uygun piyasaların yaratılmasıdır. 1957'de Roma Anlaşması ile ortaya konan bu amaç, 1985 yılında yayımlanan mali entegrasyona ilişkin Beyaz Belge ve 1987'de yürürlüğe giren Tek Avrupa Senedi ile gerçekleştirilmeye çalışılmışsa da 1989 yılında kabul edilen İkinci Bankacılık Direktifine kadar az sayıda yasal düzenleme yapılabilmektedir. AB komisyonu tarafından çıkartılan AB direktifleri, bankacılık alanında gerçekleştirilecek olan düzenlemelerin niteliğini ve kapsamını belirleyen düzenlemelerdir. 1977 yılında kabul edilen Birinci Bankacılık Direktifi, ev sahibi ülke kuralı çerçevesinde sınır ötesi şubeleşmeye imkan tanımış, fakat uluslararası farklılıkların giderilmesinde etkili olamamıştır. 1989 yılında yayımlanan İkinci Bankacılık Direktifi, uyumlaşma, karşılıklı tanıma ve menşe ülke denetimini esas almıştır. Ayrıca, AB üyesi ülkelerin farklı bankacılık sistemlerini birbirleriyle uyumlaştırmak için 1986 yılından itibaren banka denetimi, sermaye yeterliliği, ödeme gücüne ilişkin standartlar, kara para aklama, tüketici kredileri ve bilançoların konsolide edilmesine yönelik çok sayıda direktif yayımlanmıştır. 1998 yılında sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesine dair Konsey Direktifi'nin kabulü, 1999 yılında euro'nun tedavüle girmesi, Finansal Hizmetler Eylem Planı'nın kabulü, Avrupa Bankacılık sektörünün önündeki yasal engellerin kaldırılması ve finansal entegrasyonun sağlanmasına yönelik önemli düzenlemeler olmuştur (Erdönmez, 2004:68).

Ayrıca, AB'de finansal piyasaların entegrasyon konusunda üye ülkelerin katılımı ile 2000 yılında Lizbon ve 2001 yılında Stockholm'de yapılan toplantılarda önemli adımlar atılmıştır. Bu toplantılarda, finansal hizmetler alanında tek pazar oluşturulmasının önündeki engellerin kaldırılması ve mevzuattaki mevcut boşlukların giderilmesi için gerekli önlemlerin alınmasına karar verilmiştir.

2004 yılında Avrupa Birliği Konseyi tarafından yayımlanan "Finansal Hizmetler Eylem Planı" raporu ile bütünleşmiş ve rekabetçi bir bankacılık sektörünün oluşturulması, üye ülkelerin denetim otoritelerinin benzer hususlarda benzer çözümler getirmeleri ve sınır ötesi faaliyetlerde bulunan bankaların denetiminden sorumlu otoriteler arasında eşgüdüm sağlanması için hedefler ortaya konulmuştur (ÖİK,KP:32).

AB'nin bankacılığı düzenleyen çok sayıda direktifi, entegrasyon sürecinin gerçekleşmesinde önemli olmuştur. Bu açıdan entegrasyon sürecine ilişkin üç farklı düzenlemeden bahsedilebilir: İhtiyatlı düzenlemeler, düzenlemelerden kaynaklanan ve sektöre doğrudan uygulanan kısıtlamalar ve kredi kuruluşlarından talep edilen bankacılık ürün ve hizmetlerine ilişkin bilgilerle ilgili düzenlemeler (Erdönmez, 2004:69): *İhtiyatlı düzenlemeler*, banka iflaslarına yol açan negatif dışsallıklar ile asimetrik bilgi sorunları gibi sistemden kaynaklanan sorunların giderilmesine yöneliktir. *Düzenlemelerden kaynaklanan ve sektöre doğrudan uygulanan kısıtlamalar* ise, kredi kuruluşlarının piyasaya girişleri, şube açmaları ve başka bölgelerde faaliyet göstermelerine ilişkindir. *Kredi kuruluşlarından talep edilen bankacılık ürün ve hizmetlerine ilişkin bilgilerle ilgili düzenlemeler*, bankacılıkta eksik bilgidan kaynaklanan sorunların giderilmesine yöneliktir.

Mevcut araştırmalar, AB'de finansal entegrasyon sürecine ilişkin alınan kararların olumlu sonuçlandığını göstermektedir. Örneğin, Staverek vd. (2011:27) tarafından yapılan çalışmaya göre euro para piyasası tam olarak finansal entegrasyonunu gerçekleştirmiş durumdadır. Benzer biçimde, kamu tahvillerinin finansal entegrasyon derecesi oldukça yüksektir. Ancak, euro

bölgesi hisse senetleri piyasasının finansal entegrasyonudiger piyasalara göre daha geridedir. Avrupa Birliği'nde özellikle tahvil piyasaları, kredi piyasalarına göre daha fazla entegre bir durumdadır (Rajan ve Zingales, 2003, Baele vd, 2004, Jappelli ve Pagano, 2008:39). Bununda nedeni, kredi piyasalarında borç alanların heterojenliği ve kredi piyasasına ilişkin bilgi eksikliğidir.

AB'de yapılan düzenlemeler ile Euro'nun uygulamaya girişifinansal entegrasyon sürecini hızlı bir biçimde artırmakla kalmamış aynı zamanda bölgede önemli kazanımları da beraberinde getirmiştir. Özellikle finansal entegrasyon süreci, reel ekonomi üzerinde etkili olmuştur (Jappelli ve Pagano, 2008:3). Finansal entegrasyon süreci benzer şekilde, Avrupa ülkelerinin potansiyel gelişimleri üzerinde etkili olarak, büyümelerini pozitif yönde etkilemiştir (Jackson, 2009:31).Euro'nun girişi ile parasal politikalar daha açık hale gelmiş, çoklu ekonomik bölge yapısını daha şeffaf hale getirmiştir. Alınan kararlar, 2007 yılı öncesinde Avrupa ekonomileri üzerinde ve küresel piyasalarda olumlu beklentileri beraberinde getirmiştir.Euro bölgesi enflasyonu ve faiz oranları azalmış, enflasyon beklentileri daha düşük ve istikrarlı düzeyde olmaya başlamıştır. Bu dönemde, tüm başarıların sonucu olarak da Avrupa Merkez Bankası, küresel piyasalarda kendi kredibilitelerini oluşturabilmiştir. Makro ekonomik istikrardaki olumlu gelişmeler de, Avrupa finansal entegrasyonunun gelişimini desteklemiştir. Döviz kuru riskinin azaltılması ve daha geniş yatırımcı havuzu ile artan talep bu sürece yardım etmiş ve bankalararası para piyasalarını geliştirmiştir.Bankalararası para piyasasının hızlı gelişimine para politikası ve likidite işlemlerine ilişkin düzenlemeler katkı sağlamıştır (Knight, 2007:1).

Ancak 2000'li yılların sonuna doğru yaşanan küresel finansal kriz ve euro borç krizi Avrupa Birliği finans piyasalarının entegrasyonunu olumsuz etkileyen süreçler olmuştur.Avrupa finansal hizmetler sektörünün faaliyetleri, krizle birlikte azalmış, finansal hizmetler sektörünün hacmi 2008 yılında % 0.3 daralmıştır.Üstelik kriz sadece finans sektörünü değil, aynı zamanda tüm ekonomik faaliyetleri de olumsuz yönde etkilemiş, finansal kurumların yanında, birey ve şirketler olumsuz etkilenen ekonomik birimler olmuşlardır (EC, 2009:19).

2.2 Mevcut Durum

AB-27 ülkelerinin mevcut veriler itibariyle bankacılık piyasası temel göstergeleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir (Tablo 1). Buna göre AB-27'de banka sayısı 2010 yılı itibariyle 6.825'tir. Banka şube sayısı 215.000 dir.

Tablo 1: AB-27 Temel Bankacılık Göstergeleri, 2010

Banka Sayısı	6.825
Banka şube Sayısı	215.000
Banka Aktifleri (trilyon euro)	42,92
İlk 6 bankanın toplam aktifleri (trilyon euro)	10,44
İlk 10 bankanın toplam aktifleri (trilyon euro)	15, 01
İlk 6 bankanın yoğunlaşma oranı, toplam aktiflerin yüzdesi	% 24,3
İlk 10 bankanın yoğunlaşma oranı, toplam aktiflerin yüzdesi	% 35
Toplam banka mevduatları (trilyon euro)	17.1
Toplam banka kredileri (trilyon euro)	17.7

Kaynak: EBF, EU Banking Sector, Facts and Figures, 2011/2012

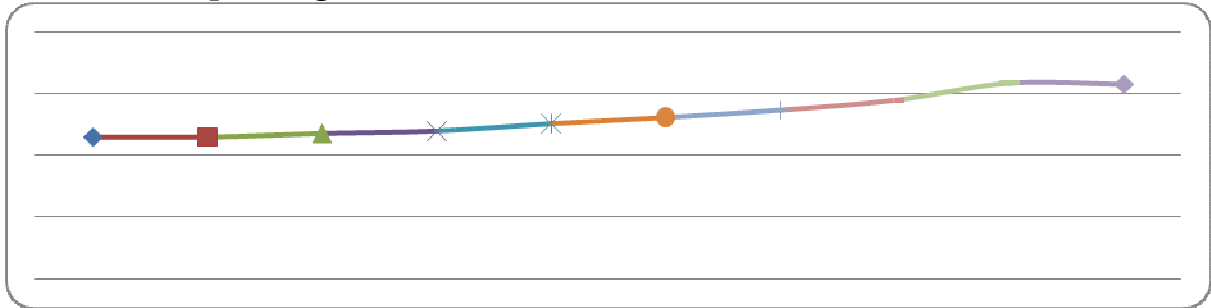
AB-27'nin toplam banka aktifleri 43 trilyon euro'ya yaklaşmıştır. AB-27 içinde ilk 6 bankanın toplam aktifleri 10,44 trilyon euro, ilk 10 bankanın toplam aktifleri ise 15,01 trilyon euro olarak gerçekleşmiştir. Toplam banka aktifleri açısından ilk 6 bankanın yoğunlaşma oranı % 24,3 ilk 10 bankanın yoğunlaşma oranı ise % 35'tir. Toplam aktiflerin yoğunlaşma

yüzdeleri açısından AB-27 bankacılık sektörünün rekabetçi bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

AB-27'nin toplam banka mevduatı ise 17,1 trilyon euro, toplam kredileri ise 17,7 trilyon euro olarak gerçekleşmiştir. AB bankacılık sektörü, topladıkları mevduatın hepsini krediye dönüştürebilmektedir.

Bankacılık sektörünün temel işlevlerinden biri reel sektöre aracılık ederek ülke ekonomisinin büyümesine yardımcı olmaktır. AB bankacılık sektörünün de reel sektöre ne kadar aracılık ettiği bu açıdan önem taşır. Finansal aracılık faaliyetlerinin ölçümü için M2/GSYİH ya da kredi /GSYİH gibi temel finansal oranlardan yararlanılabilir. Bu oranlar, finansal sektörün hacmi, finansal aracılığın derinliği hakkında önemli bilgiler sunar. Aşağıdaki grafikte AB ülkelerinin 2001-2010 arası M2/GSYİH oranının gelişim seyri verilmektedir. Buna göre, bu parasal toplam AB ülkelerinde 2009 yılına kadar bölgede artmış, 2009 ve 2010 yılında ise aynı seviyede kalmıştır (Grafik 1). Küresel finans krizi ile birlikte finansal aracılık işlevlerinde durgunluk yaşanmıştır.

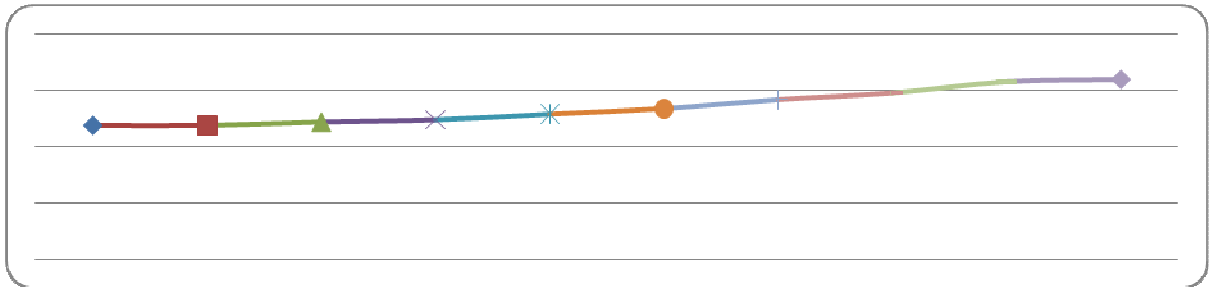
Grafik 1: Avrupa Birliği'nde Finansal Derinlik (M2 /GSYH)

Kaynak: Terzi, 2011.

Kredilerinin GSYİH'ya oranı ise 2001 yılından bu yana Avrupa Birliği'nde artmış, 2009 sonrasında ise aynı kalmıştır (Grafik 2). Bu gösterge açısından da AB ülkeleri bankacılık sektörünün aracılık düzeyi küresel finans krizi ile birlikte durgunluk içine girmiştir.

Grafik 2: Avrupa Birliği'nde Finansal Aracılık Düzeyi, (Krediler /GSYH)

Kaynak: Terzi, 2011.

Bir diğer önemli finansal gösterge de kredi derinliği bilgi endeksidir. Bu endeks kredi kararlarının alınmasında dikkat edilen önemli bir göstergedir. Kredi derinliği bilgi endeksi Avrupa Birliği'nde 2005 -2007 arası dönemde daha yüksek iken, krizle birlikte bu endekste de bir azalma olmuştur (Tablo 2).

Tablo 2: Kredi Derinliği Bilgi Endeksi

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
4	5	5	5	4	4	4

(Kaynak: Worldbank databank).

Yukarıdaki değerlendirmelerin ışığında 2007 yılına kadar AB bankacılık sektörünün finansal entegrasyon açısından önemli gelişmeler kaydettiğini, özellikle Euro'nun AB piyasalarına

giriş ile bölgede ekonomi üzerinde olumlu etkide bulunduğunu söyleyebiliriz. Ancak küresel finansal krizle birlikte, finansal entegrasyon süreci yavaşlamış, Euro bölgesindeki ülkeler arasında 2008 yılının ikinci yarısından itibaren finansal işlemlerde azalma görülmeye başlanmıştır.

3. Türkiye’de Finansal Entegrasyon Sürecinin Gelişimi ve Bankacılık Sektörünün Mevcut Durumu

3.1 Tarihsel Süreç

Türkiye ekonomisi finansal entegrasyon sürecine, 24 Ocak 1980 tarihinde yürürlüğe giren “Yapısal Değişim Programı” ile başlamış, Türk finans sistemi 1980’li yıllarda iç liberalizasyonu, 1989’dan itibaren de dış finansal liberalizasyonu sağlayarak finansal entegrasyon sürecine girmiştir. İç finansal liberalizasyon uygulamaları ile ülke içinde daralmaya yol açan kontroller ve sınırlamalar kaldırılmış, nominal faiz oranları arz ve talebe göre para piyasasında belirlenmeye başlanmıştır. Dış finansal liberalizasyon kapsamında ise uluslararası finansal piyasalar ile bütünleşme sağlanmıştır.

Türkiye’de finans piyasaları 1980 yılına kadar korumacı politikalarla yönetilmiştir. 1970’lerin ortalarından itibaren görülmeye başlayan ekonomik bunalım 24 Ocak 1980’de bir dizi istikrar tedbirlerini gündeme getirilmesini zorunlu kılmış, 1980’den itibaren uygulamaya konulan iç ve dış finansal serbestleşme politikaları, 1989’da çıkarılan 32 sayılı Karar ile sonuçlanmış ve sermaye hareketleri tamamen serbestleşmiştir. 1988 yılında faizler tamamen serbest bırakılmış, döviz ve sermaye hareketlerine ilişkin olarak TCMB bünyesinde Döviz ve Efektif Piyasası oluşturulmuştur. Bu dönemde finansal araçlar yapılandırılmış ve finansal araçlar çeşitlendirilmeye çalışılmıştır. 1990 yılında Kambiyo Rejimi daha da liberalleştirilerek Türk Lirası’nın konvertibilite özellikleri güçlendirilmiş ve 32 sayılı Karar’da yapılan değişiklikle, TL ile ihracat ve ithalat serbest bırakılmıştır.

Ancak, döviz piyasasındaki istikrarsızlıklar, kamunun iç/dış borcundaki artış ve fiyat istikrarsızlığı 1994 krizi ile sonuçlanmıştır. 1990’lı yıllar boyunca sürdürülen dışa bağımlı büyüme stratejisi diğer yandan 1997 Asya ve 1998 Rusya Krizinin de etkileriyle Türkiye ekonomisi bu yıllardadarboğaza sürüklenmiştir. 2000 yılında uygulamaya konulan enflasyonu düşürme programı, 2000-2001 yıllarında bankacılık kesiminde yaşanan likidite sıkıntısı nedeniyle ile son bulmuş ve Kasım 2000- Şubat 2001 krizleri ile karşı karşıya kalınmıştır. Bu tarihten itibaren finans piyasaları için pek çok düzenlemenin yer aldığı bir dönem başlamıştır.

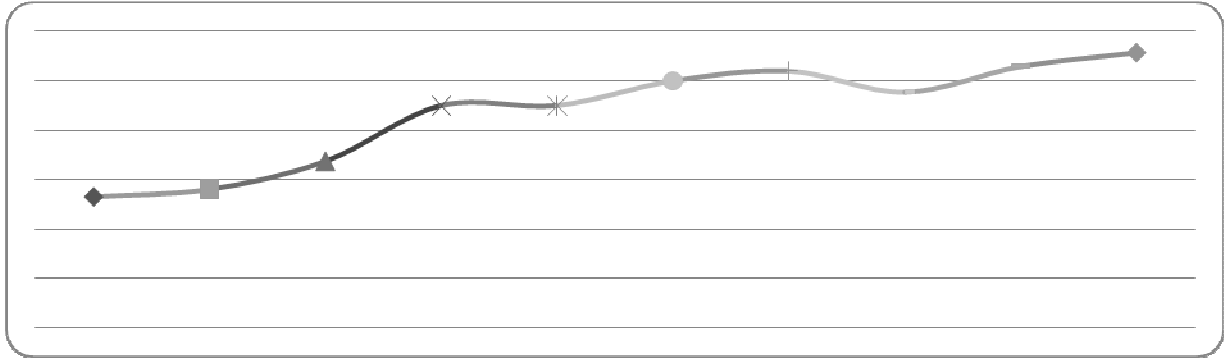
Bu zaman diliminde çok sayıda bankanın sistem dışına çıkması, yeniden yapılandırma, birleşme ve devirler, hisse alımları, stratejik yatırımlar, düzenleyici çerçeve, risk yönetimi, küresel sermaye katılımı ve piyasa dinamikleriyle yeniden şekillenen sektörde bankaların görece payları değişmiştir. Türkiye’de Bankacılık Sektöründe 2001-2011 döneminde toplam 16 adet devir ve birleşme gerçekleşmiştir. Söz konusu birleşme ve devirler büyük ölçüde 2001-2006 döneminde yoğunlaşmıştır. Bu dönemden sonra da bankacılık sistemine ilişkin hisse alımları ve stratejik yatırımlar devam etmiştir (BDDK,2010:4-5).

Mevzuat altyapısındaki gelişmeler, Türkiye’de bankacılığının büyüme potansiyelini destekleyecek şekilde daha da güçlendirilmiştir. Muhasebe, düzenleme ve denetim standartları geliştirilmiş ve iyi yönetim ilkeleri yaygınlaştırılmıştır. Modern risk yönetim ilkeleri, daha iyi finansal raporlama standartları ve şeffaflık ilkelerinin öncelikli hale gelmesi piyasa disiplinini kuvvetlendirmiştir.

2000’li yıllarda finans kesimine ilişkin yapılan düzenlemelerin etkilerini bazı temel bankacılık göstergelerinden yararlanarak gözlemleyebiliriz. Bankacılık sektörüne ilişkin temel göstergelerden ilki kredilerin toplam aktifler içindeki oranıdır. Kredilerin toplam aktifler

içindeki oranı 2002 yılından 2011 Eylül ayına kadar yukarı doğru bir trend izlemiştir. Piyasaya verilen krediler bu dönemde sürekli artış göstermiştir (Grafik 3).

Grafik 3: Kredilerin Toplam Aktifler İçindeki Payı, 2002-2011

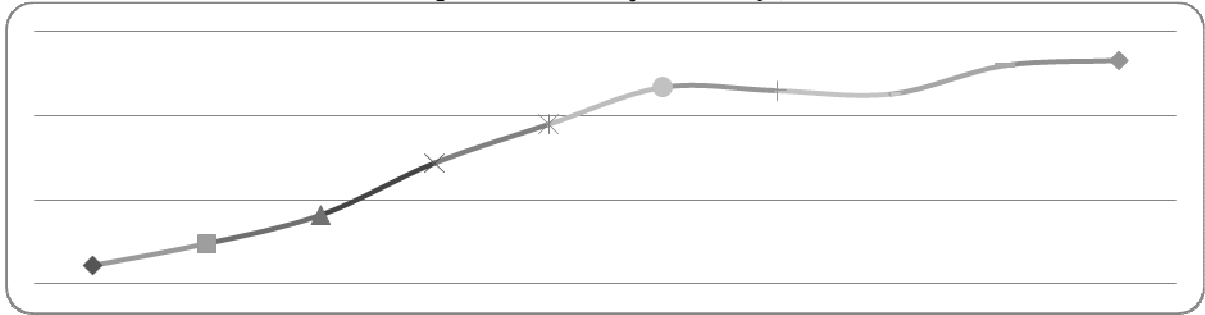

*Eylül

Kaynak: TBB, BDDK, TÜİK

2002-2011 yılları arasında tüketici kredilerinin toplam aktifler içindeki payı sürekli yükselmiş ve yaklaşık 12 kat artmıştır. 2007 yılına kadar hızla artan tüketici kredilerinin toplam aktifler içindeki payı, 2007 – 2009 yılları arasında bir miktar azalmış, daha sonra tekrar artma eğilimine girmiştir (Grafik 4).

Grafik 4. Tüketici Kredilerinin Toplam Aktifler İçindeki Payı, 2002-2011

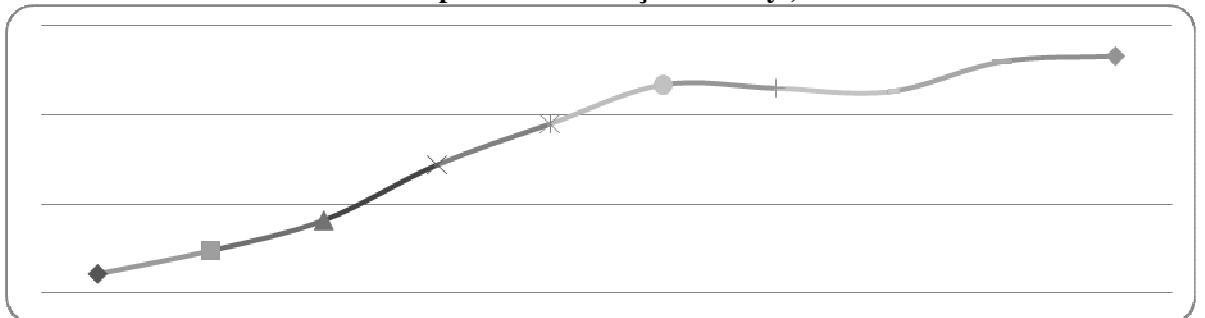

*Eylül

Kaynak: TBB, BDDK, TÜİK

Grafik 5, aynı zamanda tüketici kredilerinin toplam krediler içindeki payının da arttığını işaret etmektedir. 2007 yılına kadar hızlı bir yükselme içinde olan tüketici kredilerinin payı, 2009 yılının sonuna kadar azalma göstermiştir. Bu yıldan sonra tüketici kredilerinin toplam krediler içindeki payı artmıştır.

Grafik 5: Tüketici Kredilerinin Toplam Krediler İçindeki Payı, 2002-2011

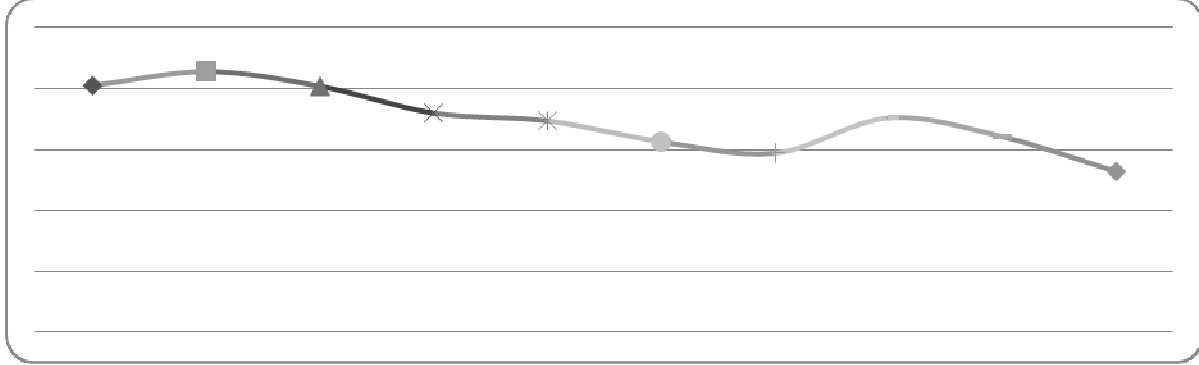
*Eylül

Kaynak: TBB, BDDK, TÜİK

Menkul değerlerin toplam aktifler içindeki payı 2003 yılından itibaren azalmaya başlamış, bu eğilim 2008 yılına kadar sürmüştür. 2008 yılından sonra yeniden menkul değerlere dönüş

başlasa da 2009 sonra yine menkul değerlerin toplam aktifler içindeki payı azaltılmaya başlanmıştır (Grafik 6).

Grafik 6: Menkul Değerlerin Toplam Aktifler İçindeki Payı, 2002-2011

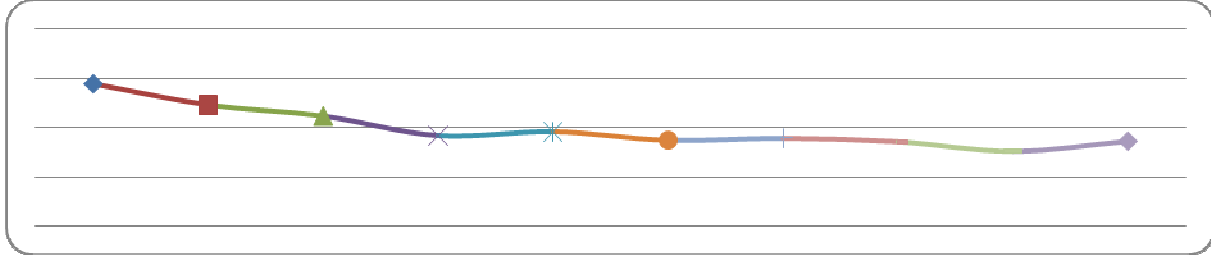

*Eylül

Kaynak: TBB, BDDK, TÜİK

Toplam mevduatlar içinde yabancı para mevduatının payı 2002 yılından itibaren azaltmıştır. 2006 – 2011 yılları arasında yabancı para mevduatının payı, toplam mevduatlar içinde % 30-40 arasında değişmektedir (Grafik 7).

Grafik 7: Yabancı Para Mevduatın Toplam Mevduat İçindeki Payı, 2002-2011

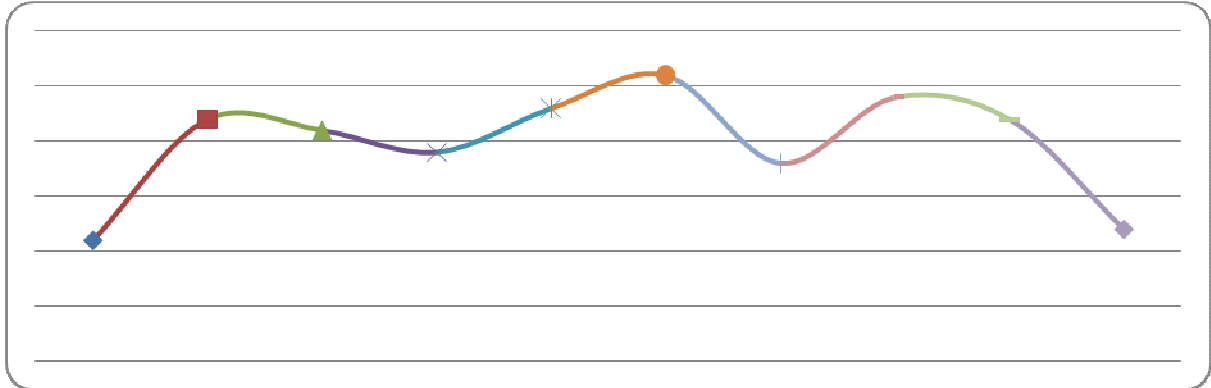

*Eylül

Kaynak: TBB, BDDK, TÜİK

Bankacılık sektörünün dönem net karının toplam aktifler içindeki payı 2002-2011 yılları arasında dalgalı bir seyir izlemiştir. 2002 -2011 yılları arasında dönem net karının toplam aktiflere oranı % 1 ile % 2.5 arasında değişmektedir (Grafik 8).

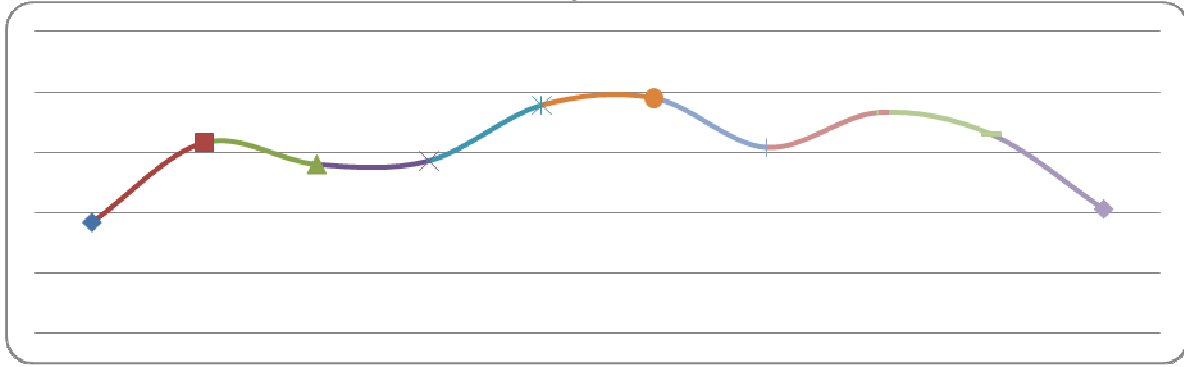
Grafik 8: Dönem Net Karının Toplam Aktifler İçindeki Payı, 2002-2011

*Eylül

Kaynak: TBB, BDDK, TÜİK

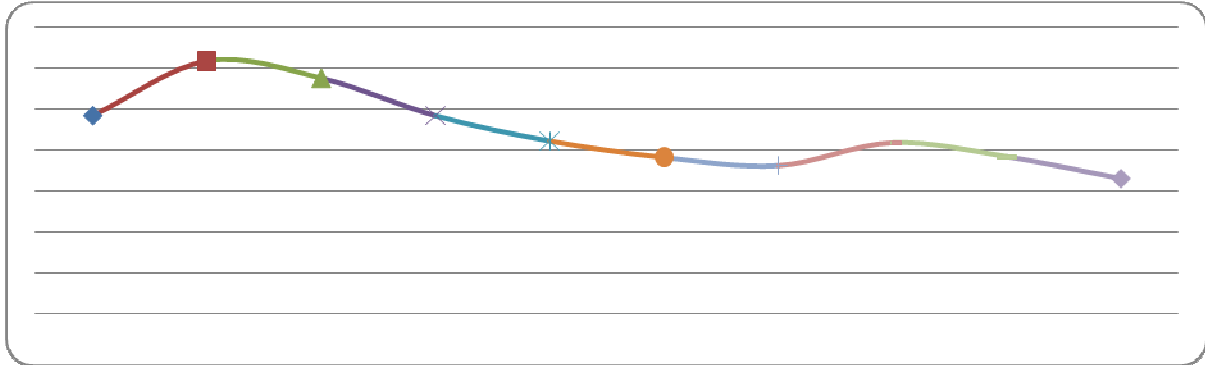
Dönem net karının özkaynaklar içindeki oranı da benzer şekilde 2002-2011 yılları arasında dalgalı bir seyir izlemiştir. 2007 yılında % 20'ye yaklaşan dönem net karının özkaynaklar içindeki oranı, bu yıldan itibaren azalmış, 2008 yılında tekrar artırılmaya çalışılsa da yeniden 2002 yılındaki % 10 seviyelerine inmiştir (Grafik 9).

Grafik 9: Dönem Net Karının Özkaynaklar İçindeki Payı, 2002-2011

*Eylül

Kaynak: TBB, BDDK, TÜİK

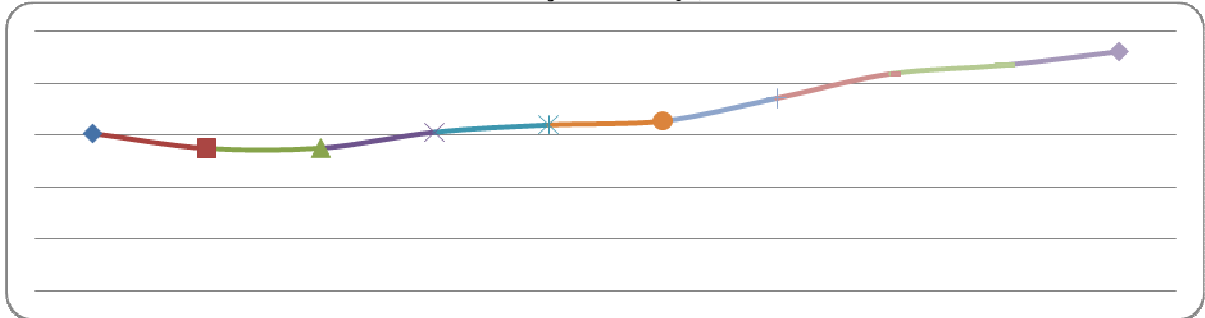
Finans kesiminin düzenlenmesinde ve bankaların sermaye yapılarının güçlenmesinde Uluslararası Ödemeler Bankası bünyesinde faaliyet gösteren “Basel Bankacılık Denetim Komitesi”nin belirlediği sermaye yeterlilik standartlarının Türkiye’de uygulanmaya başlamasının önemli etkisi olmuştur. Sermaye yeterlik oranı, 2003 yılında % 30 ile 2002-2011 yıllarının en yüksek değerine ulaşmıştır. Bu yıldan itibaren 2008 yılına kadar azalan oran, 2009 yılında biraz artsa da, yine azalma eğilimine girmiş ve % 16 seviyelerine düşmüştür (Grafik 10). Sermaye yeterlik oranı % 16, asgari seviyenin üzerinde gerçekleşmiştir.

Grafik 10: Sermaye Yeterlik Oranı, 2002-2011

*Eylül

Kaynak: TBB, BDDK, TÜİK

Bankacılık sektörünün önemli temel göstergelerinden biri olan aktiflerin GSYH’ya oranı, 2003 yılından itibaren önemli oranda artış göstermiştir. Bankacılık sektörünün ülke ekonomisindeki yeri artmıştır (Grafik 11).

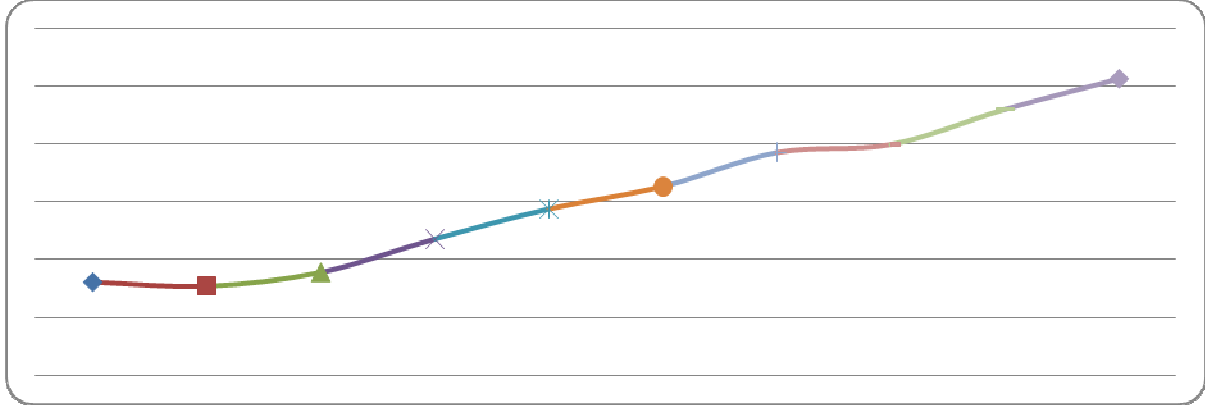
Grafik 11: Bankacılık Aktiflerinin GSYH İçindeki Payı, 2002 - 2011

*Eylül

Kaynak: TBB, BDDK, TÜİK

Son yirmi yıldır yerel ekonomilerin artan serbestleşmesi, piyasaların uluslararası düzeyde bütünleşmesi ile finansal hizmetlere erişimin kolaylaşması finansallaşmayı hızlandırmıştır. Küresel ölçekte uluslararası sermaye hareketleri güçlü bir artış eğilimine girmiştir. Türkiye bu akımlardan görece küçük bir pay almasının yanında, uluslararası net sermaye girişini artırmıştır. Finansallaşmanın sunduğu fırsatlar Türkiye’de bankacılık sektöründe de etkili olmuş ve finansal derinlik göstergeleri artış eğilimi göstermiştir. Bankacılık kredilerinin GSYH’ya oranı 2002-2011 yılları arasında hızla artmış ve 2002 yılındaki % 18 seviyelerinden 2011 yılında % 50 seviyelerine ulaşmıştır. Finansal aracılık hizmetlerinin yaygınlaşmasının ülke ekonomisine katkısı artmış, piyasa finansal derinlik kazanmıştır (Grafik 12).

Grafik12: Bankacılık Kredilerinin GSYH’a oranı

*Eylül

Kaynak: TBB, BDDK, TÜİK

Özetle, Türk Bankacılık sektörü 2000-2001 krizi sonrasında gerçekleştirdiği yeniden yapılandırmayı, dinamik bir biçimde sürekli hale getirmiş ve küresel krizden daha az etkilenerek çıkmıştır. 2009 yılında yaşanan ve hala devam eden küresel kriz, hemen her ülkenin finans ve reel sektörlerinde olumsuz etki yaratmıştır. Küresel finans ve bankacılık sektörü, uluslararası çaptaki bazı yatırım bankalarının tasfiyesi, bazılarının devlet yardımları ile ayakta kalabildiği, risklerin ve belirsizliklerin arttığı bir süreç ile sonuçlanmıştır. Buna karşılık güçlü yapıları ile Türkiye’de bankalar, küresel sermayenin güvenli yatırım fırsatları arayışları için iyi birer alternatif haline gelmiştir.

3.2 Mevcut Durum

Son yirmi yıldır ulusal ekonomilerin artan serbestleşmesi, piyasaların uluslararası düzeyde bütünleşmesi ile finansal hizmetlere erişimin kolaylaşması finansallaşmayı hızlandırmıştır. Türkiye ekonomisi de bu gelişmelere uyum sağlamakla birlikte, küresel finans kriz, finansal hizmetlerdeki gelişimi yavaşlatmıştır. Bankacılık kesiminde 2008-2009 yıllarında bilanço riskleri hızla artmış, yurtdışı kaynakimkanları daralmış, likidite ihtiyacı yükselmiştir. Ancak, bankaların bilançolarının sağlam olması ve risklerin dengeli dağılması yanında, ilgili kurumlar tarafından alınan önlemler, etkin kamusal denetim ve başarılı risk yönetimi sayesinde Türkiye’de bankacılık sistemi 2009 yılını güven içinde geçirmiş ve ekonomik faaliyetin finansmanına destek olmaya devam etmiştir (TBB, 2010:5).

Krizde çok sayıda ülkede mevduata yüzde 100 garanti getirilirken, finansal kurumlara kamu desteği sağlanırken, Türkiye’de mevduat güvencesinde değişikliğe ve bankalara kamu desteğine ihtiyaç duyulmamıştır. Ancak, ekonomik faaliyetin hızla daralması, işsizliğin artması ve dış talebin azalması nedeniyle kredi riski artmış, kredi talebi ciddi ölçüde daralmıştır. Buna karşılık, bütçe açığı nedeniyle büyüyen kamu kesiminin borçlanma ihtiyacı çok büyük ölçüde bankalar tarafından karşılanmıştır (TBB, 2010:5).

Küresel kriz sonrası gelinen durum itibariyle bankacılık sektöründeki gelişmeler aşağıdaki tabloda özetlenmeye çalışılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3: Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri, Mart 2012

Personel Sayısı	195.547
Şube Sayısı	10.579
Aktif Toplamı	1.229 Milyar TL
Krediler	699,1 Milyar TL
Takipteki alacaklar	19,8 Milyar TL
Menkul Değer Yatırımları	285,3 Milyar TL
Özkaynaklar	153,2 Milyar TL
Net Kar	6.124 Milyon TL
SYR	% 16,56

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü, Sayı 2012/2, Mart 2012.

Mart 2012 itibariyle Türk Bankacılık Sektörü 195.547 kişi ve 10.579 adet şube ile faaliyet göstermektedir. Bankacılık sektörünün aktif toplamı 2012 yılının ilk çeyreğinde 1.229 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Yine Mart 2012 itibariyle bankacılık sektörü kredileri 699,1 milyar TL'dir. Bankacılık sektörü kredilerinin toplam aktifler içindeki payı % 56,9'dur. Bankacılık sektörü toplam kredilerinin %43,6'sı kurumsal/ticari kredilerden, %32,9'u bireysel kredilerden, %23,5'i ise KOBİ kredilerinden oluşmaktadır.

Sektörün takipteki alacakların Mart 2012 itibarıyla 19,8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Takipteki alacaklarda en fazla artış bireysel kredilerde gözlenmiş, bireysel kredileri takipteki kurumsal/ticari krediler, takipteki KOBİ kredileri izlemiştir. Sektörün takipteki alacaklarındaki artışın, kredilerin temerrüt olasılığındaki yükselmeden ziyade, son yıllarda kredi portföyünde yaşanan büyümeye bağlı olduğu ifade edilmektedir.

Sektörün menkul değerler yatırımı, Mart 2012 itibariyle 285,3 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir. Bankalar, menkul değer plasmanlarını artırmaktan ziyade kredi kullandırma eğiliminde olmaya devam etmektedir. Bu açıdan menkul değerlerin toplam aktifler içindeki payı azalmaktadır.

Sektörün özkaynakları, Mart 2012 itibariyle 153,2 milyar TL'ye ulaşmıştır. Özkaynaklarda gözlenen artış, büyük ölçüde dönem net karı ile menkul değerler değerlendirme farklarındaki artıştan kaynaklanmıştır (BDDK, s.2012:6) Bankacılık sektörünün özkaynaklarının öngörülen büyüme hedefini tutturulması için gerekli kredi büyümesini destekleyecek durumda olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte uluslararası piyasadaki kaynaklanan mevcut sorunlar, cari denge ve enflasyonun seviyesi dikkate alındığında kaynak kısıtının bir süre daha devam etmesi, kredi standartlarının yüksek, kredi koşullarının ise sıkı olmaya devam etmesi anlamına gelmektedir (TBB, 2012:38).

Bankacılık sektörü dönem net karı Mart 2012'de 6.124 milyon TL'ye yükselmiştir. Sektör karının artışında yükselen net faiz marjı belirleyici olmaktadır. 2012 yılının ilk çeyreğinde sektörün sermaye yeterliliği rasyosu (SYR) %16,56 olarak gerçekleşmiştir.

Özetle, bankacılık sektörünün krediler yoluyla ekonomik faaliyetinin desteklenmesine, büyümenin sürdürülmesine katkısı devam etmiş, ancak ek yüklerin etkisiyle özkaynakların büyümesinin sınırlı kalmasına yol açmıştır.

4. AB ve Türkiye'deki Bankacılık Sektörünün Finansal Entegrasyon Açısından Değerlendirilmesi

Bu bölümde AB ve Türkiye'de bankacılık sektörü seçili temel göstergelerden yararlanılarak karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Bu şekilde, AB bankacılık sektörünün bugünkü düzeyinin Türkiye'deki bankacılık sektörü için bir hedef kabul edildiğinde, hem iki sektör arasındaki farklılıklar, hem de Türkiye'de bankacılık sektörünün avantajlı ve dezavantajlı yönleri ortaya konulmuş olacaktır.

Aşağıdaki tabloda, AB-27 ve Türkiye’de Bankacılık sektörünün 2002-2010 yılları arasındaki banka sayısı verilmiştir.

Tablo 4: Banka Sayısı, Türkiye – AB-27 Karşılaştırması

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Türkiye	59	55	53	51	50	50	49	49	49
AB-27	-	9.054	8.902	8.683	8.507	8.354	8.509	8.358	6.825

Kaynak: EU Banking Structures 2010, OECD İstatistikleri, EBF

Tabloya göre, Türkiye ekonomisinde 2002-2010 yılları arasında banka sayısı azalmıştır. 2002 yılında 59 olan banka sayısı 2010 yılında 49’a düşmüştür. AB ülkelerinde de banka sayılarında önemli bir miktar azalma olmuştur. 2003 yılında 9.054 olan banka sayısı, 2010 yılı itibariyle 6.825’e düşmüştür. AB-27 içinde ortalama olarak bir ülkeye düşen banka sayısı 253’tür. Türkiye’de banka sayısı 5 katına çıkarılabildiği takdirde AB ortalamasını yakalayabilecektir.

AB-27 ve Türkiye’nin 2002-2010 yılları arasında şube sayısı ise Tablo 5’de yer almaktadır. Tablo 5’e göre Türkiye’de şube sayısı 2002-2010 yılları itibariyle sürekli olarak artmış ve 10.072’ye ulaşmıştır. AB’de ise 215.000 şube bulunmaktadır. AB’de 2008’e kadar artan banka şube sayısı, küresel finansal kriz ve euro bölgesi borç krizinin etkisiyle bu tarihten itibaren azalmıştır. Türkiye bankacılık kesimi 2010 itibariyle AB bölgesi ortalaması olan banka şube sayısı 7.963 sayısını aşmış durumdadır.

Tablo 5: Banka Şube Sayısı, Türkiye – AB 27 Karşılaştırması

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Türkiye	6.321	6.267	6.474	6.568	7.302	8.144	9.304	9.581	10.072
AB-27	202.315	206.956	211.442	214.925	228.648	233.889	238.021	229.532	215.000

Kaynak: EU Banking Structures, 2010, TBB, EBF

Tablo 6 ise temel bankacılık göstergeleri açısından AB-27 ve Türkiye’de bankacılık sektörünün karşılaştırmasını sunar.

Tablo 6: Temel Bankacılık Göstergeleri, AB-27 – Türkiye Karşılaştırması (2010)

	AB-27	Türkiye
Kişi Başına Aktif €	83.832	6.712
Toplam Aktif / GSYH	349	88,6
Nüfus / Personel Sayısı	165	381
Nüfus / Banka Sayısı	73.000	1.489.795
İstihdam / Banka Sayısı	376	3902
Kişi Başına Mevduat €	34.200	3573
Kişi Başına Kredi €	35.400	3759
Mevduat / GSYH	139	47
Kredi / GSYH	144	49
Kredi / Mevduat	103	105
ATM sayısı	434.200	27.604
ATM başına kişi	1160	2.645
POS	8.8 milyon	1.8 milyon

Kaynak: EBF, BDDK

Tablo 6’ya göre, AB-27’de kişi başına aktif, Türkiye’nin 12 katından daha fazladır. Toplam aktiflerin GSYH’ya oranı AB’de % 349 iken Türkiye’de toplam aktifler GSYH’nın % 88,6’sını oluşturmaktadır. Toplam aktifler AB’de GSYH’yı aşmıştır. Toplam aktiflerin GSYH’ya oranı açısından Türkiye’de bankacılık kesimi AB bankacılık kesiminin gerisinde kalmaktadır.

Bankalarda çalışan personelin hizmet vereceği kişi sayısı banka hizmetlerinin kalitesi bakımından önemlidir. AB ortalamalarına göre bankalarda çalışan bir personelin hizmet verdiği kişi sayısı 165, Türkiye’de ise 381 kişidir.

Yine AB’de banka başına düşen kişi sayısı 73.000 iken, Türkiye’de 1.489.795’tir. Türkiye’de bir bankaya düşen nüfus sayısı da oldukça fazladır. AB’de bir bankanın ortalama istihdam ettiği kişi sayısı ortalama 376, Türkiye’de ise 3.902’dir.

Mevduatlar açısından baktığımızda kişi başına düşen mevduat AB’de 34.200 euro, Türkiye’de kişi başına düşen mevduat 3.573 euro’dur. AB’de kişi başına düşen kredi miktarı 35.400 euro, Türkiye’de 3.759 euro’dur. Türkiye’de bankacılık sektörü gerek kişi başına düşen mevduat gerekse kişi başına düşen krediler açısından AB bankacılık sektörünün gerisinde yer almaktadır.

AB ortalamalarına göre toplam mevduatın GSYH’ya oranı yüzde 139’dur. Türkiye’de mevduatın GSYH’ya oranı % 47’dir. Benzer şekilde, kredilerin GSYH’ya oranı, % 144 iken Türkiye’de bu oran % 49’dur. Kredi kullanımı AB ülkelerinde GSYH’yı aşmıştır. AB ülkeleri gerek mevduatın toplanması gerekse kredi kullanımı açısından Türkiye bankacılık sektörünün ilerisindedir. Türkiye’de tasarruf oranının düşüklüğünün mevduat oranının az olmasında rol oynadığı, buradan temelle de mevduatın azlığının kredi kullanımı da etkilediği ifade edilebilir.

Önemli finansal aracılık göstergelerinden olan mevduatın krediye dönüşüm oranı 2010 yılı itibarıyla AB’de % 103, Türkiye’de % 105’tür. Her iki bölgede de toplanan mevduatın hepsi krediye dönüştürülmektedir.

Tablo 7: AB-27 ve Türkiye, 2010

Ülke	Nüfus	Banka	Şube	İstihdam	Aktif (milyar €)	Kredi, (milyar €)	Mevduat (milyar €)
Belçika	10.918.405	105	4.087	61.467	1.163	405	550
Almanya	81.772.000	2.093	38.183	657.100	8.305	3.232	3.163
Yunanistan	11.282.751	62	4.183	65.682	462	258	209
İspanya	46.152.925	337	43.164	263.715	3.252	1.990	1.889
Estonya	1.350.000	15	191	5.000	20	17	15
Fransa	65.075.310	305	28.633	434.311	7.830	2.393	2.133
İrlanda	4.581.269	78	780	35.150	1.168	433	269
İtalya	60.626.442	760	33.640	318.949	3.809	2.052	1.631
Kıbrıs	803.800	152	910	12.765	133	61	70
Lüksemburg	511.800	147	226	26.255	769	191	266
Malta	417.608	23	127	3.797	49	23	21
Hollanda	16.654.979	86	2.491	131.656	2.260	985	811
Slovakya	5.435.273	29	1.047	18.234	55	34	39
Slovenya	2.050.189	19	741	11.966	50	34	24
Avusturya	8.387.742	843	4.176	79.661	977	364	306
Finlandiya	5.376.678	313	1.605	24.696	440	143	117
Portekiz	10.636.979	37	6.240	58.871	506	289	195
Bulgaristan	7.504.868	30	5.961	33.940	38	26	24
Çek Cum.	10.532.770	41	1.993	39.262	167	87	111
Danimarka	5.560.628	123	1.598	44.186	827	517	200
Macaristan	9.996.000	45	1.670	39.875	121	75	49
Letonya	2.229.000	31	223	11.616	31	20	16
Litvanya	3.329.000	22	729	9.947	24	17	13
Polonya	38.200.037	646	14.170	176.915	292	199	170
Romanya	21.500.000	42	6.170	66.753	80	49	41
İsveç	9.415.570	114	1.883	40.779	653	264	233
İngiltere	62.435.709	327	10.400	425.000	8.844	3.557	4.563
Türkiye	73.000.000	49	10.072	191.207	490	274	261

Kaynak: EBF

Teknolojik gelişmeler de finansal entegrasyon açısından önem taşır. Zira finansal entegrasyonun hız kazanmasında önem taşır. Bunun bir ifadesi olarak burada ATM ve POS sayıları dikkate alınmıştır. Toplam ATM sayısı AB ülkelerinde 434.200'dür. Aynı yıl itibarıyla Türkiye'de ATM sayısı 27.604'dür. ATM başına düşen kişi sayısı AB'de 1160, Türkiye'de 2.644'tür. Toplam POS sayısı AB'de 8.8 milyon, Türkiye'de 1.8 milyon'dur.

Tablo 7'de AB-27 ile Türkiye'nin ülke bazında 2010 yılı için bir karşılaştırmasını vermektedir. Karşılaştırmada ülke nüfusu, banka ve şube sayısı, bankacılık sektörü istihdamı, banka aktifleri, kredi ve mevduat göstergelerinden yararlanılmıştır. Tabloya göre, Türkiye nüfus açısından Almanya'dan sonra ikinci sırada gelmektedir. Ülkelerin sahip olduğu banka sayısı açısından 17.sırada yer almaktadır. Bankacılık sektörünün şube sayısı açısından 7. sırada, bankacılık sektörünün istihdam ettiği personel sayısı açısından ise 6. sırada gelmektedir. Türk bankacılık sektörü aktif büyüklük açısından 14. sırada yer almaktadır. Yine Türk Bankacılık sektörü verilen krediler açısından 12. sırada yer alırken, toplanan mevduatlarda 11. sırada yer almaktadır.

5. Sonuç

Yukarıdaki veriler ışığında finansal sektörde ağırlıklı bir paya sahip olan Türk bankacılık sektörünün temel göstergeler açısından AB-27 ortalamalarının gerisinde yer alırken, tek tek ülke bazında incelediğinde ise pek çok AB ülkesini geride bıraktığı görülmektedir. Buradan yola çıkarak Türkiye'de bankacılık sektörünün, Avrupa Birliği ülkelerininbazılarına göre küçük bir ölçeğe sahip olsa da Türk bankacılık sektörünün yüksek bir büyüme potansiyeline sahip olduğunu söyleyebiliriz. Türk bankacılık sektörü kredilendirme mevduat toplama, aktif büyüklük ve istihdam açısındanpek çok Avrupa ülkesine göre önemli bir avantaja sahiptir.

Nitekim, 2001 krizi sonrasında Türk finans ve bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması, istikrarlı ve doğru makro ekonomik politikalar, Türk finans sektörünün gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdekine kıyasla, küresel krize daha hazır ve güçlü girmesini sağlamıştır. Alınan tedbirler ve iyi kriz yönetimi sayesinde, Türkiye ilk ve en hızlı toparlanmaya başlayan ülkelerden biri olmuş, 2009 yılının son çeyreğinden itibaren tekrar hızlı bir büyüme sürecine girmiştir. Türkiye finans ve bankacılık sektörü yasal, kurumsal ve teknik altyapı açısından da önemli bir noktaya gelmiştir. Türk finans ve bankacılık sektörü, Avrupa Birliği'ne uyumlu mevzuat ve teknolojik donanıma sahip ve AB finans kurumları ile bütünleşmeye hazır sektörlerden biri olarak görülmektedir.

Yukarıdaki göstergeler açısından Türk bankacılık sektörünün AB-27 bankacılık sektörünün gerisinde olması, Türkiye'nin AB bankacılık sektörü ile rekabet edemeyeceği ya da finansal entegrasyona uyum sağlayamayacağı şeklinde yorumlanmamalıdır. Türk bankacılık sektörü, AB bankacılık sektörü ile rekabet edebilir seviyededir. Kaldı ki yaşanan krizlerden en az etkiyle çıkan Türk bankacılık sektörüdür. Bu da krizlerle deneyimli bankacılık sektörümüzün rekabet seviyesinin gelişme kaydettiğinin önemli bir göstergesidir.

Ayrıca, bankacılık temel göstergelerinde optimal seviyenin tercih edilmesinde fayda vardır. Zira bazı AB ülkeleri, Türk bankacılık sektörüne göre temel finansal göstergelerde daha ileride olmalarınarağmen, euro krizinin etkileriniyaşamaktan kurtulamamışlardır. Üstelik, Türk bankacılık kesimi devlet desteği almadan ayakta kalabilmiştir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı, Finansal Hizmetler 2007-2013 vizyonunu Avrupa'nın ilk beş finansal hizmetler sektörü olmak üzere belirlemiştir. Bu açıdan da AB'nin ilk beş hizmetler sektörü olmasından ziyade sürdürülebilir bankacılık sistemine sahip olmak sürekli krizler ile karşılaşılan ülkelerde daha önemli hale gelmektedir.

Türkiye açısından en önemli risk, AB üyesi ülke ekonomilerinde yüksek kamu borçları nedeniyle yaşanabilecek sıkıntılar ve darboğazlara bağlı olarak dış ticaretin yarısına yakın kısmını gerçekleştirdiğimiz AB pazarındaki zorluklardan kaynaklanabilecektir. Türkiye ayrıca

Orta Doğu'da ortaya çıkan gelişmelerin yaratacağı daralmaları ve muhtemel petrol ve doğal gaz fiyatı artışlarının etkisini de göz önüne almak zorundadır. Bu zorluklar dış ticaret ve cari açığa yansiyacaktır. Özellikle cari açığın GSYH'daki payının kritik sınırları zorlaması, hem Türkiye ekonomisi hem de Türk finans sektörü üzerinde olumsuz etkide bulunabilecektir.

Ayrıca, bankacılık sektörü, özel sektör yatırımlarını ve alt yapı yatırımlarının sürdürülmesi ve ihracat artışının korunması açısından önemlidir. Dünya ekonomisinde büyümenin yavaşlaması, kredi talebinin de yavaşlamasına neden olabilir. Bu da yatırımların ve büyümenin finansmanında iç tasarrufların öneminin giderek artmasına neden olacaktır. Bankacılık sektöründe iç tasarruf oranının yükselmesini sağlayacak politikaları desteklemesi önemli olacaktır.

Kaynakça

Baele, Lieven; Annalisa Ferrando; Peter Hördhal; Elizaveta Krylova and Cyril Monnet (2004), "Measuring Financial Integration in the Euro Area," **ECB Occasional Paper Series**14.

BDDK (2010), Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler, Aralık.

BDDK (2012), Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü, Mart 2012.

European Commission, (2009), European Financial Integration Report.

European Banking Federation,EBF (2012), EU Banking Sector, Facts and Figures, 2011 /2012.

Erdönmez, P.A.(2004), "Avrupa Birliği Finansal Entegrasyon Sürecinde Bankacılık Sektörü" **Bankacılar Dergisi**, Sayı 50, 2004.

Jackson, K. James (2009), The Financial Crisis: Impact on and Response by The European Union, Congressional Research Service, 7-5700.www.crs.gov 1-39.

Jappelli, T. M. Pagano, (2008), Financial Market Integration under EMU, Economic Papers, 312, European Commission,<http://ec.europa.eu/economy_finance/publications, 1-41.

KEP (2011), T.C. Katılım Öncesi Ekonomik Program, 2012-2014, Ankara.

Knight D. Malcolm,(2007), European Financial Integration in the Context of Current Financial Market Turbulence, keynote remarks at the 2007 Eurofi Conference "Achieving the integration of European financial markets in a global context", Brussels, 3 December 2007. <http://www.bis.org/speeches/sp071204a.htm>1-4.

OECD (2010), EU Banking Structures 2010, OECD Statistics.

ÖİK (2006), Dokuzuncu Kalkınma Planı "Finansal Hizmetler", Ankara, Ocak.

Rajan, Raghuram G. and L. Zingales, (2003), "Banks and Markets. The Changing Character of European Finance," in The Transformation of the European Financial System, Vitor Gaspar, Philipp Hartmann and Olaf Sleijpen eds., European Central Bank.

Stavarek, D. I. Repkova and K. Gajdosova, (2011), "Theory of Financial Integration and Achievements in the European Union", MPRA, No.34393 <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/34393/1-31>.

TBB (2010), 2009-2010 Çalışmalarına İlişkin Faaliyet Raporu, Mayıs.

TBB (2012), TBB 2010-2011 Faaliyet Raporu, Mayıs.

Terzi, Nuray (2011), "An Assessment of Financial Integration in European Union", *Contemporary Issues in Business Management and Education*, November 17, Conference Proceedings, 277-289.

Extended Abstract

The banking sector in the European Union has improved with the introduction of euro in terms of financial integration. EU made many regulatory for the integration of banking sector and this strengthened competition among EU. Turkey's prospects of accession to the European Union are highly dependent on the progress made with political and economic reforms. Of these reforms, financial sector-related issues are an important component of the criteria associated with full membership. Most of the issues are concentrated in the banking sector, because banks account for more than 90 percent of the total assets of the Turkish financial system.

In the early 1980s, the Turkish economy underwent a significant policy shift from financial repression toward liberalization. Compared with its stance before the 1980s, Turkey became an outward oriented economy and experienced significant changes in foreign trade and external capital movements.

Turkey adopted a comprehensive disinflation program at the beginning of 2000. Before adoption of this program, macroeconomic instability, crowding out by the public sector, systemic distortions created by state banks, inadequate risk assessment and management systems, and a lack of independent and effective supervision were all factors contributing to the major structural weaknesses of the Turkish banking system. In September 2000, the Banking Regulation and Supervision Agency (BRSA), an independent institution with responsibility for regulating and supervising the banking sector, began operations. Soon after its formation, the BRSA had to manage a major banking crisis brought on by the escalating political uncertainties, the loss of credibility by the exchange rate regime, and, finally, the abolition of the pegged exchange rate system in February 2001.

In implementing structural reforms, Turkey has met nearly all of the conditions set for the banking sector so that it complies with EU norms. Indeed, the sector has made the necessary amendments as dictated by the Turkish "National Program," which puts forth the criteria for accession to the EU. Setting capital adequacy standards, redefining "own funds" and subsidiaries, setting related lending limits, regulating accounting practices, and ensuring transparency of financial reporting are among the issues addressed in the recent regulations that have been adopted and that are in full compliance with EU principles.

This study provides a comparison between EU banking sector and Turkey's banking sector in terms of basic indicators and analyzes current situation in the process of financial integration. The results show that the average of banking indicators in Turkey is lower than the average of EU banking sector. When analyzed on the basis of individual country, Turkey's banking sector is more advanced than many EU countries. Especially, the banking sector in Turkey has an advantage in terms of lending, deposits, total assets and employment. Moreover, the Turkey's banking sector remained stronger against global financial crisis although banking sector in EU affected negatively against global financial crises. As a result, Turkey's banking sector has a growth potential and is a competitive level against the banking sector in EU.